

17.01.2023 – 8-Б

Історія України

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Утворення української козацької держави - Гетьманщини.

Мета: з'ясувати та характеризувати політичний та адміністративно-територіальний устрій Гетьманщини; показувати на карті територію Гетьманщини за Зборівським договором, її полки та сусідні держави; пояснювати, якими були військо, фінанси та судочинство Української козацької держави; визначати основні зміни, які відбулися внаслідок утворення Гетьманщини в соціально-економічному житті українського народу; формувати в учнів уміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал; виховувати почуття патріотизму і взаєморозуміння між народами на основі особистісного усвідомлення досвіду історії.

Опрацюйте опорний конспект:

На звільненій з-під польсько-шляхетського панування території в роки Національно-визвольної війни формувалася й міцніла Українська козацька держава. Її офіційна назва в цей час була Військо Запорозьке. Унаслідок того, що терени, на яких вона була розташована, підпорядковувалися гетьманській владі, неофіційно її називали Гетьманщиною. Сучасні дослідники називають її також Українською козацькою або Гетьманською державою. Зародком новоствореної держави стали традиції і звичаї козацької демократії Запорозької Січі та основні засади устрою Війська Запорозького.

За козацькою (січовою) традицією вищим органом влади в Гетьманщині з розпорядчо-законодавчими функціями була Генеральна (військова) рада. У ній брало участь все козацтво, а іноді й представники міщан та духівництва.

Гетьману належала вища військова, адміністративна й судова влада, що поширювалася на всі стани. Він був главою держави й обирався на свою посаду Загальною військовою радою безстроково. Гетьман очолював Генеральний уряд, скликав Загальну військову і Старшинську ради, утілював у життя прийняті ними рішення. За його підписом «рукою власного» виходили універсали, накази і розпорядження.

Політичний устрій Війська Запорозького середини XVII ст.

(ЗАПИШІТЬ СХЕМУ)

Гетьман розглядав скарги на рішення полкових і сотенних судів, відав фінансами, за рішенням Ради розпочинав війну й укладав мир, командував армією, підтримував дипломатичні відносини з іншими державами.

Поступово зростав вплив Старшинської ради, що складалася з генеральної старшини й полковників. Вона вирішувала військові, адміністративні, господарчі, правові й зовнішньополітичні питання. Її рішення були обов'язковими для гетьмана. Вона постійно перебувала в резиденції гетьмана.

Рада при гетьмані була дорадчим органом, що складався з його довірених осіб. Вона обговорювала з гетьманом можливі шляхи розв'язання найважливіших питань державного життя й готувала проекти рішень для Старшинської ради.

Центральним органом виконавчої влади був Генеральний уряд. Він вирішував усі поточні справи внутрішнього управління й закордонних відносин Війська Запорозького. Генеральний уряд складався з генеральної старшини, яка спочатку обиралася, а з часом стала призначатися гетьманом. До його складу входили: писар (очолював Генеральну військову канцелярію, займався закордонною політикою й вів усі справи Генерального уряду), судді (один або два) (здійснювали керівництво вищим судом при Генеральному уряді), обозний (забезпечував матеріальне постачання армії та артилерії), підскарбій (завідував державним скарбом і фінансами. До запровадження цієї посади в 1654 р. ці функції виконував гетьман), керівник розвідки (займався розкриттям змов проти гетьмана, боротьбою проти таємної польської агентури, збиранням розвідувальної інформації тощо).

При гетьмані також існувала генеральна старшина з особливих доручень — два осавули (військові ад'ютанти гетьмана), хорунжий (хранитель військової короги), бунчужний (хранитель гетьманського бунчука) і наказний гетьман (тимчасовий командувач військами для проведення воєнних операцій).

У полках існували власні уряди, що склалися з полковників і полкової старшини (писар, суддя, обозний, осавул, хорунжий). Полковник був головним представником центральної влади на території полку. Полковника обирали на полковій раді, але часто його призначав уряд. Полк складався із сотень, у кожній із яких був сотенний уряд із сотника, писаря, отамана, осавула та хорунжого. У містах і містечках козацькі громади обирали «городових отаманів», а міщанами керував «війт», якого затверджував гетьман. У селах владу над селянами здійснював староста, а над козаками — сільський отаман.

ГЕНЕРАЛЬНА (Військова) РАДА
(загальна рада всього війська,
найвищий законодавчий орган держави)

СТАРШИНСЬКА РАДА
(генеральна старшина та полковники розглядали всі
питання міжнародної політики, зокрема миру і війни,
затверджували міські привілеї та смертні вироки тощо)

ГЕНЕРАЛЬНИЙ УРЯД НА ЧОЛІ З ГЕТЬМАНОМ
(виконавча й судова влада зосереджувалися в руках гетьмана)
Гетьман:

- скликав Генеральну і старшинську ради;
- видавав універсали;
- брав участь у судочинстві (при гетьманові діяв Генеральний військовий суд);
- опікувався фінансовою системою;
- провадив мирні переговори;
- керував дипломатичними зносинами з іншими державами та розвідувальною службою;
- був головнокомандувачем збройних сил.

Перегляньте відео: <https://youtu.be/5CySVff5qL0>

Домашнє завдання: прочитати пар. 13. Складіть схему "Політичний устрій Війська Запорозького середини XVII ст."

Завдання надсилайте на освітню платформу Human,

вайбер 097-880-70-81, або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com